

VaV/Sivistys- ja tiedejaosto 19.10.2022

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Teema: Liikuntatoimi (29.90)

Liikuntatoimen rahoituksen painopisteet ja **miten pyritään lisäämään liikuntaa ja vähentämään liikkumattomuuden kustannuksia**. Urheilijaeläkkeet ja niiden mahdolliset kehittämistarpeet

Opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntija kokouksessa keskiviikkona 19.10.2022 klo 9.30 on johtaja Tiina Kivisaari, s-posti tiina.kivisaari@gov.fi, puh. 02953 30178.

Liikkumista lisätään ja liikkumattomuutta vähennetään Liikkuvat-kokonaisuuden ja poikkihallinnollisen Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) avulla:

Liikkuvat-kokonaisuus

- Valtakunnallisen, poikkihallinnollisen Liikkuvat-kokonaisuuden avulla lisätään liikunnallista elämäntapaa ja vähennetään liikkumattomuutta eri ikä- ja väestöryhmissä.
- Jatketaan Liikkuvat-kokonaisuuden johtamisen, koordinaation sekä yhteisen rakenteen ja toimintatapojen vahvistamista.
- Laajennetaan, syvennetään ja vakiinnutetaan Liikkuvat-kokonaisuudessa toimivien Liikkuva perhe, varhaiskasvatus, koulu, opiskelu, aikuinen ja Ikiliikkuja-ohjelmien toimintaa ja niiden välistä yhteistyötä.
- Kehitetään edelleen seurantaa ja arviointia Liikkuvat-kokonaisuudessa.
- Liikunnallisen elämäntavan määrärahojen turvin on mahdollista rahoittaa Liikkuvien valtakunnallinen ja alueellinen johtaminen, koordinaatio ja tuki.

Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO)

- Poikkihallinnollinen, valtioneuvoston ja asiantuntijaorganisaatioiden yhteinen Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) 2019-2023 jatkaa toimintasuunnitelmaansa toimeenpanoa ja toteutumisen seurantaa.
- Kaikkien ministeriöiden toimialoilla toteutetaan laaja-alaisesti erilaisia liikkumisen edistämisen toimenpiteitä, joten koordinaatiota ja yhteistä työtä tarvitaan jatkossakin. LIPOKO tarjoaa tälle työlle toimivan rakenteen ja alustan.
- Tulevalla hallituskaudella jatketaan, syvennetään ja vahvistetaan koordinaatioelimen työtä yhä näkyvämmäksi ja vaikuttavammaksi.

Urheilijaeläkkeet ja niiden mahdolliset kehittämistarpeet

Tausta:

Laki ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141419>

Lain mukaan

- eläke voidaan myöntää urheilijalle tunnustukseksi Olympiakisoissa saavutetusta kultamitalista
- voidaan myöntää erityisestä syystä myös merkittävästä kansainvälisestä urheilu-urasta
- vain erityisestä syystä alle 60-vuotiaille
- voidaan myöntää joko kokonaisena tai osaeläkkeenä (=puolikkaana)
- eläkkeen myöntää opetus- ja kulttuuriministeriö, saatuaan lausunnon Suomen Olympiakomitealta (käytännössä urheilun tietopalvelu)

-hakijan toimeentulomahdollisuudet on huomioitava;

-**tulot** alle täyden eläkkeen määrä (v.2022 = alle 1415e/kk) => voidaan myöntää täysi eläke

-**tulot** alle 2x eläkkeen määrä (v 2022=1415-2830e/kk) => voidaan myöntää osaeläke

-**tulot** yli 2x eläkkeen määrä (v 2022= yli 2830e/kk) => eläkettä ei voida myöntää

-määräraha eläkkeisiin talousarviossa on viime vuosina ollut 320 000 euroa

-talousarviossa on kuitenkin myös kirjaus; voidaan myöntää enintään **16** täyttä eläkettä vastaava määrä (v.2022 tekee 271 000 euroa; vuoden 2023 indeksikorotukset todnäk. syövät tuon erotuksen)
(vertailun vuoksi: taiteilijaeläkkeitä on jaossa **51** täyttä eläkettä vastaava määrä vuosittain)

- laki on hyvin täyttänyt tehtävänsä ja kaikki todella pienituloiset olympiavoittajat ovat eläkkeen saaneet
- nykyisen lain oloissa saajamäärää ei voida kasvattaa, koska lain perusteluihin on kirjattu, että tarkoitus on myöntää uusia eläkkeitä sitä mukaa kuin entisiä vapautuu
- tulorajat ovat yhdenmukaiset taiteilijaeläkkeiden kanssa ja nekin ovat osoittautuneet hyviksi. Suomalaisten keskieläke on tällä hetkellä noin 1600 euroa ja urheilijaeläkkeen osaeläkkeen voi saada vielä 3000 euronkin tuloilla.

Pohdittavaksi:

-16 eläkettä vastaava määrä saajia on ollut pitkään jo täynnä, eli uusia ei voida käytännössä myöntää kuin hyvin harvoin

-koska eläke on elinikäinen, hakijat joutuvat odottamaan, että eläkkeitä vapautuu, ts. että joku eläkkeensaaja menehtyy, jolloin eläke vapautuu => eettisesti kestämaton peruste, jos hakija on muuten arvioitu kelpoiseksi

-hakijat ovat keskimäärin hyvin iäkkäitä, ja tarvitsevat apua juuri lähivuosina; jatkossa sosiaaliset perusteet tulevat vähentämään hakijamäärää, koska nuorempien urheilijoiden sosiaalinen asema on jo paljon parempi

- myös hakijamäärä vaihtelee, vuosittain 20-30 hakijaa; hakija joutuu edelleen 60-80-vuotiaana paitsi odottamaan eläkkeiden vapautumista, myös vertailuun muihin hakijoihin nähden, jossa vertailussa hakijavuodet ovat hyvin erilaisia

Kehitystarve/ratkaisuesitys:

(esitetty useasti myös urheilijoiden taholta (Olympiavoittajat ry.)

1. Eläkkeiden määrärahaa ja niiden kokonaismäärää tulisi lisätä
 - a. määrärahan nosto nykyisestä esim. kaksinkertaiseksi 650 000 euroon ratkaisee käytännössä ongelman (pysyvästi)
 - b. eläkkeiden maksimimäärä-rajoituksen nosto (tai poisto, miksi sellainen pitää olla, jos määräraha kuitenkin on rajallinen ja määrittää saajien enimmäismäärän)
2. Vertailu hakijoiden välillä erilaisina hakuvuosina on epäeettistä ja epätasa-arvoista kyykyttämistä, eiköhän he ole kilpailleet jo elämässään tarpeeksi? => kriteerit (urheilulliset ja taloudelliset) joko täyttyvät tai eivät täyty, ja myönnön pitäisi riippua ainoastaan siitä